

نشاط، واژه‌های گمشده در فضاهای شهری

نویسندگان

دکتر نوید سعیدی رضوانی

کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، باشگاه پژوهشگران جوان
و نخبگان، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

استادیار، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی،
واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

سمیرا شتربانی

سجاد امیدوارفر

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری،
دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

انتشارات طحان گستر

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

عنوان و نام : نشاط، واژه‌های گمشده در فضاهای شهری / نویسندگان نوید
پدیدآور سعیدی رضوانی... (و دیگران).
مشخصات نشر : تهران: طحان گستر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری : ۱۵۶ ص.
شابک : 978-622-7460-62-9
وضعیت فهرست : فیبا
نویسی :
یادداشت : نویسندگان نوید سعیدی رضوانی، نیما بایرامزاده، سجاد امیدوارفر،
سمیرا شتربانی.
موضوع : شهرسازی -- جنبه‌های اجتماعی
City planning -- Social aspects
زندگی شهری
City and town life
معماری و جامعه
Architecture and society
شناسه افزوده : سعیدی رضوانی، نوید، ۱۳۴۷ -
رده بندی کنگره : HT۱۶۶
رده بندی دیویی : ۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی : ۸۵۴۲۲۵۶
ملی :
اطلاعات رکورد : فیبا
کتابشناسی :

نشاط، واژه‌های گمشده در فضاهای شهری
نویسندگان: دکتر نوید سعیدی رضوانی - نیما بایرام زاده
سجاد امیدوارفر - سمیرا شتربانی

ناشر: طحان گستر

چاپ: سام

صحافی: سام

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

مدیر تولید: ابوالفضل چلاغلو

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۶۰-۶۲-۹

قیمت: ۵۸۰۰۰ تومان

www.tahanpub.ir

tahan_publication@yahoo.com

tahan_publication

تلفن مرکز بخش: ۰۲۱) ۶۶۴۰۳۲۰۸-۶۶۴۰۳۱۹۱

تلفکس: ۰۲۱۶۶۹۶۷۰۵۹ همراه: ۰۹۱۳۱۹۸۵۶۱۷

پیشگفتار

توسعه فناوری‌های نوین در جوامع امروزی توانسته زندگی را برای انسان‌ها آسان‌تر کند، اما این توسعه لایه‌ی دیگری نیز دارد و آن افزایش اضطراب و استرس و ایجاد مشکلات روان‌شناختی و افسردگی در شهروندان است. به عبارتی زندگی به سبک مدرن اگرچه ویژگی‌های مثبتی برای زیست فراهم آورده است ولی در بخش تأمین نیازهای روحی و معنوی چندان موفق نبوده است و چه‌بسا باعث فزونی این جنس از مشکلات شده است. از مهم‌ترین مشکلات جوامع امروزی به‌ویژه در محیط‌های شهری نبود شادی و نشاط در جوامع و به تبع در فضاهای شهری است. احساس شادی به‌عنوان یک پدیده روان‌شناختی و اجتماعی، تحت تأثیر تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط متفاوت اجتماعی است که انسان‌ها برای دستیابی به زندگی سالم و تداوم روابط اجتماعی نیازمند آن هستند. شاد زیستن و شاد زندگی کردن اگرچه به اعتقاد بسیاری از افراد یک هنر درونی است و خود فرد باید شادی را در زندگی خود خلق کند، اما کارشناسان معتقد هستند امروزه برنامه‌ریزی و طراحی شهری نیز در شاد زیستن انسان‌ها بسیار نقش دارد. درواقع نشاط و شادی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای بشری است که او را جهت مقابله با پیچیدگی‌ها و مشکلات دنیای امروز مهیا می‌گرداند. با توجه به این امر که انسان بنا بر سرنوشت و ماهیت وجودی خویش، همواره از افسردگی گریزان و به سمت شاد بودن در حرکت بوده و از آنجایی که فضای شهر بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی برقرار می‌سازد، درنتیجه نقش بسزایی در احساس شادی و آرامش به شهروندان دارد. این فضاهای شهری است که می‌تواند حس شادی و رفتار مهربانانه را به همراه مزایای مالی به تک‌تک افراد جامعه القا کند. خیابان‌ها، پارک‌ها، مراکز خرید، خانه‌های مسکونی و درواقع بیشتر زیرساخت‌های شهری می‌توانند در ایجاد نشاط در جامعه نقش داشته باشند. بررسی تأثیرات عاطفی فضاها و نظام‌ها بر روحیه افراد مؤید همین نکته است. شهرسازی منطبق بر معماری معنوی و بومی، برنامه‌ریزی و طراحی اصولی شهری و صدها عامل دیگر می‌تواند در شکل‌گیری نشاط اجتماعی مؤثر باشد.

اگرچه سنتی طولانی درباره شادی و شادکامی وجود دارد، اما تنها در دوره اخیر است که این موضوع موردتوجه پژوهش‌های علمی و دانشگاهی قرار گرفته است. امروزه، پیشروان سراسر جهان به بررسی دلیل این موضوع که چرا برخی از جوامع از سایرین شادتر هستند علاقه‌مندی نشان داده‌اند. تمام کشورها در سراسر جهان با مفهوم شهرهای شاد آشنا شده‌اند و حتی برخی از آن‌ها در این امر پیشی گرفته‌اند و فضا را برای شهروندان خود بانشاط کرده‌اند. اولین مطالعات در طول دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی انجام گرفت و رشته روان‌شناسی شهری که در سال‌های دهه ۷۰ با مطالعات

میلگرام از روان‌شناسی اجتماعی سر برآورد، یکی از نوین‌ترین رویکردها برای فعالیت در این زمینه بود. همچنین در زمینه‌ی طراحی شهری نیز یکی از مهم‌ترین پژوهش‌ها مربوط به چارلز مونگومری (۲۰۱۳) است که کتابی با عنوان "شهر شاد: تحولی در زندگی خود به کمک طراحی شهری" را به رشته تحریر درآورد و به‌نوعی رویکرد شهر شاد را در ادبیات علمی باب کرد. شهر شاد یکی از موضوعاتی است که در چند دهه اخیر موردتوجه بسیاری از متخصصان شهری قرار گرفته است و باید گفت که موضوع شادی در فضای شهری در حال تبدیل شدن به یکی از توقعات فضاهای شهری است. از دیدگاه مونگومری، شادی یک کانسپت و مفهوم نامشخص نیست بلکه معادله‌ای تعریف‌شده و قابل اندازه‌گیری است و مستقیماً تحت تأثیر محیط ساخته‌شده پیرامون انسان است. موضوع شهر شاد در کشور ما هنوز به اندازه اهمیت آن جا نیفتاده است به‌طوری که بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده در طول سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۷ میلادی سطح شادی در ایران در بین ۹۷ کشور در رتبه پنجاه و ششم است؛ بنابراین می‌توان بیان کرد که شادابی و سرزندگی حلقه مفقوده زندگی شهری است و از طرف دیگر خلأ این موضوع در ادبیات علمی و مدیریتی برنامه‌ریزی و طراحی شهری کشور ایران کاملاً احساس می‌شود. ضرورت این موضوع نویسندگان را بر آن داشت تا به‌نوعی گامی ابتدایی در بحث نشاط و شادی در فضای شهری برداشته شود. کتاب حاضر در پنج فصل شامل بازشناسی مفهوم نشاط؛ نظریه‌پردازان حوزه نشاط؛ رویکردهای تأثیرگذار بر نشاط؛ فضاهای شهری و شهر شاد؛ افزایش نشاط از طریق طراحی خلاقانه فضاهای شهری و یک بخش ویژه با عنوان سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نشاط به رشته تحریر درآمده است. این کتاب با توجه به این که از اولین کتاب‌های موجود با محوریت پرداختن به نشاط و شادی در فضای شهری در ایران است می‌تواند موردتوجه و مطالعه دانشجویان رشته‌های مهندسی شهرسازی، برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، طراحی شهری، جغرافیای شهری؛ مدیران و متولیان امور شهری و دیگر علاقه‌مندان به موضوع قرار گیرد. بدیهی است که این کتاب عاری از کاستی نبوده و از همه دانش‌پژوهان حوزه مطالعات شهری و خوانندگان این کتاب استدعا می‌شود، جهت تکمیل و توسعه‌ی دانش در باب نشاط و شادی در فضای شهری نویسندگان کتاب را از رهنمودهای خود بی‌نصیب نگذارند. امید است که این اثر زمینه‌ی توجه بیشتر به خلق و افزایش نشاط و شادی در فضاهای شهری کشورمان را فراهم آورد.

دکتر نوید سعیدی رضوانی

پاییز ۱۴۰۰

فهرست

فصل ۱.....	۱۱
------------	----

مقدمه.....	۱۲
------------	----

مفهوم نشاط و شادکامی.....	۱۴
---------------------------	----

شادی.....	۱۴
-----------	----

تاریخچه شادی و نشاط.....	۱۵
--------------------------	----

استانداردهای شادی و نشاط.....	۱۶
-------------------------------	----

ضرورت توجه به نشاط و شادکامی.....	۱۶
-----------------------------------	----

نشاط اجتماعی.....	۱۸
-------------------	----

اهمیت توجه به نشاط در فضاهای شهری.....	۲۰
--	----

شاد زیستی در ایران.....	۲۲
-------------------------	----

جمع‌بندی.....	۲۵
---------------	----

فصل ۲.....	۲۷
------------	----

مقدمه.....	۲۸
------------	----

نظریه‌پردازان حوزه نشاط.....	۲۹
------------------------------	----

آبراهام مازلو.....	۲۹
--------------------	----

امیل دورکیم.....	۳۲
------------------	----

تد رابرت گر.....	۳۲
------------------	----

جورج زیمل.....	۳۳
----------------	----

جین جیکوبز.....	۳۴
-----------------	----

چارلز مونتگومری.....	۳۴
----------------------	----

دانلد ایلیارد.....	۳۵
--------------------	----

دیوید کانتر.....	۳۹
------------------	----

روت وینهوون.....	۴۰
------------------	----

۴۱	کوبن لینچ
۴۱	مارتین سلیگمن
۴۲	میشائل تریب
۴۳	جمع‌بندی
۴۳	دیدگاه جامعه‌شناسی و اقتصادی
۴۴	دیدگاه برنامه‌ریزان شهری
۴۷	فصل ۳
۴۸	مقدمه
۴۹	آیده شهر سالم
۵۱	مفهوم شهر سالم
۵۲	اصول چهارده گانه شهر سالم
۵۴	ویژگی‌های شهر سالم
۵۵	بررسی نظریه‌های شهر سالم
۵۶	شهر سرزنده
۵۶	مفهوم سرزندگی
۵۸	مؤلفه‌ها و معیارهای سرزندگی
۶۰	آیده شهر خلاق
۶۱	مفهوم شهر خلاق
۶۷	مشارکت اجتماعی
۶۸	سطوح مشارکت
۶۹	رویکرد اجتماع‌محور
۷۱	جمع‌بندی
۷۳	فصل ۴
۷۴	فضاهای شهری

۷۷.....	شهر شاد
۸۱.....	گزارش جهانی شادی
۸۴.....	معیارهای نشاط
۸۹.....	فصل ۵
۹۰.....	مقدمه
۹۲.....	مفهوم فضاهای شهری
۹۳.....	کیفیت فضاهای شهری
۹۴.....	مفهوم موفقیت در فضاهای شهری
۹۵.....	تأثیر هنر بر شهر و زندگی شهری
۹۶.....	هنر شهری
۹۸.....	نقش هنر عمومی در ایجاد فضاهای شهری موفق
۱۰۰.....	ویژگی‌های فضای شهری خوب
۱۰۲.....	مفهوم مبلمان شهری
۱۰۵.....	ویژگی‌های مبلمان شهری
۱۰۷.....	حواس و نقش آنها در ادراک
۱۰۹.....	فضاهای شهری
۱۱۰.....	نمونه‌های موردی از فضاهای شهری موفق
۱۱۴.....	ایده‌های خلاقانه طراحی فضاهای شهری
۱۱۷.....	جمع‌بندی
۱۱۹.....	بخش ویژه
۱۲۰.....	مقدمه
۱۲۱.....	مفهوم اسکان غیررسمی
۱۲۳.....	چرایی پیدایش سکونت‌گاه‌های غیررسمی
۱۲۵.....	نحوه شکل‌گیری سکونت‌گاه‌های غیررسمی